Førsteblad 1

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 1. | Fylke: Opland
Tilleggsspørsmålnr. | Herad: Lom
Emne: Ard og plog | Bygdelag: Bøverdal
Oppskr. av: Eiliv Brenna | Gard: Brenna.
(adresse): Bøverdalen | G.nr. 113. Br.nr. 1.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Ja

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

82 aar gl.

SVAR

Dette maa bli eit magert svar. For jordbruket i Lom er heilt annorleis enn alle andre steder i landet. Her saa tørt, at vi maa vatne kvar aaker og eng. Ein heilt annan bruksmaate har det og vore og er enda, med open aaker paa same teigen mann etter mann. Vekselbruk er ikkje komi ibruk før i nyaretid. Jordi er grov og laus, og treng ingen gjennomarbeid i dei gamle aakrar.

1. Ja.

2. Ja. Nei. Grev og harv vert brukt inntil dei kom upp ei radsaamaskine, som ~~steigen~~ seregen for bygdene i Nordre Gudbrandsdalen og som var eit storveges framsteg for kornaulen i desse bygdene. Denne maskina har oftast 11 tindar og rullar aakren samstundes. Ho mylder kornet jamt og godt i gamal aaker i vollplogsle er no kleinare. Det er ca. 200 aar sidan denne gjeve maskina kom ibruk.
Inntil da maatte det vera eit vanskelegt aakerbruk her iser med aa fa molda med saakornet jamt og godt. Mange har teke kjøpte radsaamaskiner ibruk, dei er betre i volleplogsle, og dei saar grasfrøet med det same. Men i bratte

1385

aakrar som det er nokk av, er gamla bert.

3. Nei. Kjøpeplog er kjøpt fraa fabrik, men arden er heimegjord.

4. Det var nokk fleire skap paa ein ard, men likna mest paa fig 3. men styret var ofte betre var festa frammepaa aasen. Var alltri faste skjeker. Mange varianter var det ikkje, derhil var arden forlite i bruk

5. Nei.

6. Ja. Skjeker. hæita draget. Aas. Skjer. Hald.

7. Nei.

8. Ja. Arden er her i bygden brukt berre til aa „setja fora med": Det vil sei a pløgje upp fora (furer) for aakervatning. Der dei naa har fatt vatningsanlegg med spreitar, saa er ferana fulle burt. Det var ein brote med ferar paa ein gard før i tida, og da var arden eit nytt igt reidskap.

9. Nei.

10. Var utarvande, da det var berre til eit slags arbeid dei var etla.

11. Nei inkje.

12. Ardene var heimgjort arbeid paa gardene.

13. Ja. Da eg kom heimatt til bygdi i aaret 1892 var det berre heimsmidde plogar i bruk, men dei nye kjøpplogane som tok fart lengje leider. Kastplogane kom um fraa aar. Dei heimegjorde plogane tok fart berre ei lei, de, var arbeidde av seia for kvar gard av bygdasmedane. Dei held vyrkjer og kast og dagløn til smeden. Kjøpte alltri ferdige plogar. Gjera ein god plog var ei kunst som inkje alle

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

smedar kunna. Før 50 a 60 aar sidan for det ein smed her like fraa Sandsver. Det var han som gjorde gode plogar, baade vollplogar og akerplogar. Groft arbeid, men arbeid ein var tent med. „Dei skal inkje brukast til kjerka", sa han. I aar 1903 smidde han 2 vollplogar aat meg paa ein dag. Det maatte gjerast handtak og skaki seinare av andre. Desse 2 plogane kosta meg Kr. 30.– og her vore svært nyttuge iser i nybrot med stein i. Det var velt-fjøla mange ~~spader~~ smedar var bygd med sa faa til. Men Sandsveringen brukte rett inkje mange sloga paa velte før ho var rett. Eg hatte ei brukt godsterk velte som han skulde rette, men nei ~~han~~ ho var inkje brukbar og maatte bankast um.

Storsmeden visste av småna.

14. Er ukjent her, men eg har sett gamal plog med treveltfjøl her.

15. Ukjent. I saa grov jord og dertil laus, var sovore utenkjelegt.

16. Vart lagt paa motsett side av velte-fjøla.

17. Ja. Har alldri høyrt namn paa denne.

18. Ja. For inkje aa draga moldi vekk fraa berre ei side. Ein bytte um plog fraa aar til aar.

19. 7 à 10". Det var „lette" nye bleggjer bak som var flutbare. Stundom var det ein slepoka framme. Utan namn.

20. Nei, alldri i vanleg aaker, den var laus i seg sjøl

21. Nei.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

22. Nei.
23. Ukjent.
Det var berre eit slags ockerplog her.
Nevning: Aas. Jl. Skjer. Hald. Fot. Skjei Tukü
Al med tjukk l. Hankjönn (Skjei. Tükü.)
(Fot)

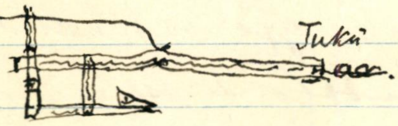

1385
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING